

DEJINY KARATE-DO VŠEOBECNE

空
手
道

"Kara"- prázdna

"Te" -ruka

"Do"- cesta

Teórie šírenia karate pred dvadsiatym storočím

Existujú **štyri obecné teórie vysvetľujúce vznik karate-do**. Prvá tvrdí, že okinawské bojové umenia vytvorili **tunajší sedliaci**. Druhá tvrdí, že okinawské bojové umenia vznikli predovšetkým pod **vplyvom čínskych umení**, ktoré vyučovali členovia tzv. "Tridsiatich šiestich rodín " čínskych prisťahovalcov, ktorí sa v štrnástom storočí usadili v dedine Kume (známej tiež ako Kuninda). Tretia teória tvrdí, že podnetom k rozvoju bojových umení bol **zákaz nosenia zbraní z roku 1507**, ktorý vydal kráľ Sho Shin, čo viedlo k zvýšenej potrebe efektívneho prostriedku na obranu seba a svojho majetku zo strany bohatých veľkostatkárov. Štvrtá teória tvrdí, že toto umenie vzniklo v prvej rade pre **domácich strážcov a mestskú políciu**, ktorým po invázii klanu Satsuma na Okinawu roku 1609 **nebolo dovolené nosiť zbrane**.

Ľudová tradícia nás presvedčuje, že dedičstvo okinawských bojových umení vzniklo vnútri zotročenej "triedy roľníkov pred obdobím Meiji". Roľníci, tyranizovaný svojimi pánmi, vo svojom úsilí oslobodiť sa z "pút útlaku", údajne položili základy tohto všemocného bojového umenia. Niektorí ľudia ďalej rozvádzajú hypotézu, že bojové princípy sa "akýmsi spôsobom" aplikovali do foriem používania nástrojov dennej potreby.

Nielenže roľníci tento kultúrny fenomén zaviedli, ale tiež si ho úspešne odovzdávali z generácie na generáciu. Všetko sa vraj - zo strachu pred trestom-odohrávalo rúškom tajomstva, v absolútnej mlčanlivosti a bez vedomia miestnych úradov. Keďže táto teória o "triede roľníkov pred obdobím Meiji" je podopretá len historicky nepresnými svedectvami, nie je hodná hlbšieho skúmania. Niektorí

bádatelia síce naďalej nesprávne pripisujú zásluhy za vznik a rozvoj okinawského boja so zbraňami aj bez zbrane práve okinawským roľníkom, ale podrobnejšie štúdium histórie kráľovstvá Ryukyu odhaľuje zistenia, ktoré ponúkajú prijateľnejšie vysvetlenie.

V nasledujúcich častiach sa budú analyzovať ostatné tri teórie a ich spojenie s históriou Okinawy, a taktiež budú spomenuté nové teórie, hlavne teórie o úlohe okinawských ryugakusei (výmenný študenti) a sapposhi (čínsky vyslanci) pri rozvoji okinawských bojových umení a ich vplyvu na japonské bojové umenia.

Pôvodné japonské vplyvy pred štrnástym storočím

Z obdobia pred písomnými historickými záznamami je známe, že okrem zručnosti v používaní meča a kópie, lukostreľby a jazdectva mali Okinawci i jednoduchú formu boja muža proti mužovi (bez zbrane), ktorá zahŕňovala údery, kopy, základné páky a únikové manévri a umožňovala bojovníkovi zvíťaziť nad protivníkom, aj keď prišiel o svoju zbraň.

Behom desiateho storočia sa v Japonsku stále viac moci hromadilo v rukách bojových klanov a ozbrojených družín, ústredná vláda prakticky neexistovala a celá krajina sa zmietala vo víre všeobecného boja o moc. To viedlo k tomu, že mnohí nezúčastnení aristokrati boli nútení hľadať útočisko v okolitých, pokojnejších krajinách. Mnohí požiadali o ochranu mocnejších spojencova niektorí sa uchýlili do susedných provincií, ale niektorí boli ochotní za bezpečím cestovať aj na okolité ostrovy, vrátane súostrovia Ryukyu.

Keďže od siedmeho do pätnásteho storočia vládli na Okinawe bojovníci, vodcovia miestnych vojenských klanov, zapájajúci sa aktívne do miestnych konfliktov, Okinawci prikladali vojenským znalostiam veľkú váhu. Japonský aristokrati, prichádzajúci so svojou suitou ťažkoodencov v plnej zbroji, boli prijímaní s obdivom. Keďže najali do služby aj miestnych vojakov, boli takto Okinawci oboznámený so štandardnými japonskými bojovými metódami obdobia Heian (794-1185), zahrňujúce zápas, lukostreľbu a boj s halapartňou, oštepom a mečom.

Zrejme najvýznamnejšie sa do rozvoja pôvodných okinawských bojových umení zapísal príchod Minamota Tametoma (1139- 1170). Tametomo bol ôsmym synom feudálneho veľmoža a vojenského diktátora, vojvodu Minamota Tameyoshiho (1096-1156) a členom jedného z najsilnejších japonských klanov. Aj keď bol v dobe svojho príchodu na Okinawu ešte mladík, v Príbehu o vojne Hógen je opisovaný ako neľútostný bojovník. Uvádza sa, že Tametomo sa vyznačoval pozoruhodnou svalnatosťou a neobyčajnou silou, meral viac ako dva metre, bol silným bojovníkom a preslávil sa aj výnimočnou zručnosťou v lukostreľbe.

Počas krátkeho vojenského stretu v roku 1156 bol klan Minamoto porazený svojimi rivalmi, klanom Taira. Niekoľko významných členov klanu Minamoto- vrátane jeho vodcu Minamota Tameyoshiho- bolo popravených. Ostatní boli mučení a potom

vyhostení na ostrov Ošima, do hornatej oblasti polostrova Izu. Tam žili pod dohľadom odnože klanu Taira, rodiny Hojo. Medzi vyhostenými bol aj Minamoto Tametomo, ktorému sa o niekoľko rokov neskôr podarilo ostrov opustiť a vydať sa na svoju cestu na juh, do súostrovia Ryukyu.

Keďže Tametomo vynikal v stratégii a v umení prudkých vojenských úderov, behom troch rokov obsadil celý ostrov Kyushu. Keď dorazil na Okinawu, do Untenu, spojil sa s Ozatom, pánom hradu Urazoe. Bol tu uctievaný vďaka svojej vojenskej moci a keď sa oženil s Ozatovou sestrou, stal sa pánom hradu Urazoe, kde jeho žena priviedla na svet syna Shuten. V roku 1186 Shuten porazil Riyua, posledného vládcu dynastie Tenson a stal sa najmocnejším na ostrove. Dynastia Shuten vydržala pri moci do roku 1253 a zachovávala bojovú tradíciu, ktorú na ostrovy priniesol Tametomo a jeho bushi (bojovníci).

Navzdory všetkému bolo Okinawa časom rozdelená na tri maličké kráľovstvá a územné spory pretrvávali až do roku 1492. V onom roku mocný Sho Hashi zjednotil súperiace kniežatstvá a vytvoril centralizovanú vládu. O niekoľko dynastií neskôr, v roku 1507, behom trinásteho roku vlády kráľa Sho Shina, skončilo v kráľovstve Ryukyu obdobie feudalizmu vydaním "Výnosu jedenástich úrovní", ktorý **obsahoval zákaz súkromného vlastníctva a držania zbraní. Toto je dôležitý historický fakt, pretože vysvetľuje, prečo Okinawci začali intenzívne rozvíjať spôsob boja bez zbrane.**

Čínsky vplyv na rozvoj karate-do

Prvý zaznamenaný kontakt Okinawcov s Číňanmi pochádza z obdobia dynastie Sui. Avšak kvôli neschopnosti porozumieť okinawskému dialektu (hogan) sa vtedy- v roku 607- čínsky vyslanci vrátili, s tým, že sa im nepodarilo uzavrieť žiadnu obchodnú dohodu. Dlhú dobu potom medzi obidvoma krajinami neexistoval žiadny významnejší kontakt. Až v roku 1392, asi štyri roky neskôr, čo Mongoli porazili vojská dynastie Ming (1368- 1644), vyslal cisár Hong Wu svojho zvláštneho vyslanca Yang Zaia do Chuzanu, najsilnejšieho z oných troch súperiacich kráľovstiev, aby uzatvorili spojenectvo.

Cisársky vyslanec priplával so prístavu Maki za vlády kráľa Sattoa (1350-1395). Predložil ideu čínskeho zjednotenia s svetovlády a navrhol, aby sa Chuzan stal vazalom a spojencom Číny.

Po zvážení okolností, vrátane výhod obchodného spojenia s Fu-čou, rozhodol sa Satto návrh prijať a vyslal svojho brata Taikiho s tributom (povinné dary) do Číny, kde podpísal zmluvu o vzájomných vzťahoch.

TRIDSAŤ ŠEŠŤ RODÍN

V roku 1393 bola v štvrti Kuninda v meste Naha založená čínska misia, ktorá sa dnes označuje ako "**Tridsať šesť rodín**". Táto **skutočnosť je dôležitá**, keďže nám ukazuje ako boli **čínske bojové umenia prvýkrát systematicky prinášané na Okinawu**.

Preklad Takanojovy správy z roku 1896 od Douglasa Haringa poskytuje názorný popis vtedajšieho usporiadania vtedajšej spoločnosti :

Najdôležitejšie a hlavné mesto Okinawy, Naha, pohltilo mnoho blízkych dedín i jedinečné kráľovské sídlo Shuri. Dedina Kume zohrávala v okinawskej histórii výnimočnú úlohu. V roku 1393 bolo osídlená prisťahovalcami z Číny, ale nachádzali sa tu aj rezidencie čínskych diplomatov, kde sa okinawskí šľachtici chodili učiť jazyk a zvyklosti Číny. Oficiálne vzťahy s Čínou sa datujú od roku 1370 až do roku 1870, kedy sa Ryukyu dostalo po japonskú nadvládu. Posledná okinawská misia nesúca tribut bola do Číny vyslaná v roku 1873. Po dobu piatich storočí slúžila dedina Kume ako centrum šírenia čínskej kultúry na Ryukyu. V Kume sa mladí Okinawci učili čítať a písať čínsky. Tí, ktorí to zvládli najlepšie boli prijatí k štúdiu do čínskeho hlavného mesta a dostali štipendium od čínskej vlády. Obohacovanie okinawskej kultúry prostredníctvom Kume bolo neoceniteľné. Okinawci sa tu neučili len čínsky a osvojovať si literárne umenie, ale čínsky remeselníci ich učili taktiež stavať lode a rôzne remeslá a praktické umenia: vyrábať papier a knihy, či lakované výrobky, učili ich staviteľstvu a umenie architektúry, veštenia a obradov, princípy konfuciánskej etiky, filozofie a čínskej hudby.

Osadu Kume možno považovať za akési okinawské "okno do čínskej kultúry". Je veľmi pravdepodobné, že zároveň s vyššie uvedenými remeslami a s zručnosťami boli Okinawcom predvedené týmito príslušníkmi komunity "Tridsiatich šiestich rodín" aj čínske bojové umenia.

RJÚGAKUSEI (Ryugakusei)

Počas okinawskej aliancie s Ríšou stredu podnikali skupiny uchinanchu rjúgakusei (okinawskí výmenní študenti) dlhé výpravy do rôznych častí Číny a snažili sa tam získať vzdelanie. V mnohých ohľadoch boli uchinanchu rjúgakusei obdobou japonských kentoshi. Zvláštny vyslanci japonského cisára (kentoshi), totiž pátrali po kultúrnych znalostiach a vynálezoch, ktoré sa potom pokúšali získať výmenou za zvláštne dary. Medzi rokmi 630 až 894 sa kentoshi s pomerne početným sprievodom šestnásťkrát vypravili do Číny. Vyhľadávali tu poznatky a technológie, ktoré by mohli pozdvihnúť ich vlastnú kultúru. Okinawskí rjúgakusei študovali v Pekingu, Nankingu, Šahghaju a v Fu-čou, a podobne ako kentoshi, i oni si domov prinášali drahocenné poznatky. **Je pravdepodobné, že pri svojich pobytoch sa rjúgakusei naučili i čínske bojové umenia a priniesli ich na Okinawu .**

SAPPOŠIOVIA (Sapposhi)

Najhlbší kultúrny vplyv z Číny však prichádzal prostredníctvom návštev tzv. sapposgiiov, čo boli zvláštny vyslanci čínskeho cisára. Títo sapposhiovia cestovali do najvzdialenejších oblastí čínskej ríše, doručovali dôležité depeše a vracali sa so správami o situácii v regiónoch.

Behom päťsto rokov – od nástupu kráľa Buneie na trón v roku 1404 - boli sapposhiovia na žiadosť okinawského kráľa dvadsaťdvakrát vyslaní do kráľovstva Ryukyu, priemerne jedenkrát za vlády každého nového kráľa. Len výnimočne tu zotrvali dlhšie ako štyri až šesť mesiacov. Sapposhiovia prichádzali obvykle v sprievode štyroch až piatich osôb, medzi nimi boli aj špecialisti na dobývanie hradov, obchodníci a experti na obranu. Títo obchodníci mohli svoje umenie behom pobytu na Okinawe predvádzať a v prípade čikudun pečina Nakaima Norisatoa, pomáhajúci Okinawci zo sprievodu potom študovať čínske bojové umenia i priamo v Číne.

Zároveň s tým, ako upadala moc miestnych vládcov, postupne rástol záujem jednotlivcov o civilné bojové umenia. **Nakoniec politická reforma podnietila zavedenie výcviku čínskeho kung-fu domácimi poriadkovými silami, keďže v dôsledku oficiálneho japonského príkazu, ktorý zakazoval osobné vlastníctvo a nosenie zbraní, bolo odzbrojené dokonca aj vládne služobníctvo.** Po vpáde japonského klanu Satsuma sa okinawské umenie sebaobrany, založené na čínskych metódach, uzavrelo do nepreniknuteľnej hrady utajenia. Naďalej ho však rozvíjali úradníci patriaci k triede pečín (pechin).

Rola pečínov v okinawskej spoločnosti

Takanojova správa popisuje štruktúru spoločenských tried a hodností kráľovstva Ryukyu nasledovne:

Obyvatelia sú rozdelení do jedenástich tried: princovia, adžiovia (aji), oyakata, pečínovia (pechin), satunuši-pečínovia (satunushi-pechin), čikudun pečínovia (chikuden pechin), satunušiovia (satunushi), saka satunušiovia (saka satunushi), čikudunovia (chikudun), čikudun zašikiovia (chikudun zashiki) a nija (niya). Princovia sú kráľovi bratia a strýkovia. Adživovia sú (ale nie je to pravidlom) synovia kráľovských strýkov a bratov a obyčajne okresní náčelníci, avšak počas obdobia Satsuma neboli adžiovia zahrnutí do shizoku (vojenská trieda – samuraji). Japonci prirovnávali triedu adži k daimyo (feudálny pán, knieža). Oyakata sú samuraji vyššieho postavenia, pečínovia a satunuši pečínovia sú samuraji strednej kategórie. Ostatné triedy sú synovia a bratia vyšších a stredných shizoku (keimochi). Nija sú prostí, neurodzení občania.

Trieda bojovníkov shizoku má deväť stupňov. Každý má vlastný typický odev a doplnky oblečenia. Občas však boli nižší samuraji povýšení, niekedy dokonca aj

medzi Troch ministrov. Význační ministři bývali obyčejně povýšeni do úplného prvního stupně nebo středního prvního stupně. Všechny ostatní stupně jsou určované podle okolností. Neurozený občan, který veľa rokov pôsobil ako jito (správca statku), alebo ktorý verne a poctivo slúžil a mal neustále dobré záznamy v úrade majiri (pôvodné územie, dedina kontrolovaná adžim) mohol byť povýšený do hodnosti čikuduna. Pokiaľ bol výnimočne schopný, mohol byť povýšený na stupeň čikudun pečin, napriek tomu, že sa nemohol stať samurajom, ani nosiť plášť haroi alebo tabi (ponožky s oddeleným palcom), ktoré boli symbolmi tejto triedy.

Trieda pečinov existovala od roku 1509, keď kráľ Sho Shin zaviedol pre nižšiu šľachtu uvedenú štruktúru tried, až do zániku dynastie v roku 1879. Členovia triedy pečinov zodpovedali predovšetkým za civilnú správu, vynucovanie práva a s tým spojené záležitosti, ale ich povinnosti neboli obmedzené len na tieto úlohy. Trieda pečinov sa ďalej delila na kategórie satunushi a chikudun. Satunushi boli príslušníci nižšej šľachty, zatiaľ čo, chikudun pochádzali z ľudu. Tieto dve skupiny boli ďalej rozdelené do 10 podkategórií opierajúcich sa o hodnosti a zaradenie.

Administratívnou stránkou dodržiavania práva a poriadku boli poverení starší úradníci úradu nazývaného okumiza, ktorý zahrňoval policajné oddelenie, prokuratúru a súdny dvor. Na hrade Shuri sa nachádzal úrad Hirajo, čo bola vtedajšia obdoba radnice.

Systém súdnej moci v kráľovstve Ryukyu zahrňoval aj službu súdnych zriadencov, ktorí ako pisári a doručovatelia súdnych rozhodnutí, prevádzali zatýkanie, starali sa o väzňov vo väzniciach a zaisťovali vykonávanie súdnych rozhodnutí. Títo čikudun pečinovia, inak povedané „pouliční policajti, strážnici“ uplatňovali dodržiavanie zákonov, zatiaľ čo, kiki (hradná posádka) obstarávala vojenskú obranu, strážila hrad a ochraňovala kráľa. **Títo dôstojníci boli zodpovední aj za rozvoj a zdokonaľovanie sebaobrany bez zbrane.**

V roku 1507, takmer sto rokov predtým, ako Japonci začali vôbec uvažovať nad zákazom držania mečov a iných zbraní v osobnom vlastníctve, kráľ Sho Shin v trinástom roku svojej vlády takéto nariadenie vydal v kráľovstve Ryukyu. Sto päťdesiat rokov predtým, ako sa Tokugawa Iejasu (prvý japonský shogun) rozhodol nariadiť, aby jeho daimjoovia presídlili do Eda (Tokia), nariadil Sho Shin svojim adžinom, aby sa stiahli zo svojich pevností a usadili sa po jeho boku na hrade Shuri, a tak si posilnil svoju kontrolu nad vzpierajúcou sa šľachtou. Takmer storočie predtým, ako edskí keisacu (policajti obdobia Tokugawa, 1603 -1868) vytvorili techniky na kontrolu davu za použitia rokushaku bo (drevená palica, používaná na výcvik samurajov s dĺžkou 182cm) a jutte (železný obušok), **úradníci triedy pečin kráľovstvá Ryukyu už dávno rozvíjali sebaobrannú metódu založenú na princípoch čínskeho kung-fu.**

Invázia klanu Satsuma

Vďaka fiasku ťaženia Tojotomi Hideyoshiho na kórejskom polostrove a nasledujúcej vlastnej porážke u Sekigahary zo strany Tokugawy stratil Shimazu Yoshida (šestnásty vodca satsumského klanu, ktorého dŕžavy sa nachádzali na ostrove Kyushu), aj podporu svojich vazalov. Jeho pokladnica vyschla a morálka jeho bojovníkov poklesla. Ovládnutie prosperujúceho kráľovstva Ryukyu preto pripadlo Shimazuovi ako najistejšia cesta k vyriešeniu jeho finančných ťažkostí a k upokojeniu shoguna Tokugawy. A tak v roku 1609 zahájil klan Satsuma vojenské ťaženie proti kráľovstvu Ryukyu. Padol hrad Shuri a kráľ Sho Nie bol zajatý. Nadvláda klanu Satsuma potom trvala takmer tri storočia, a to až do roku 1879, kedy kráľ Sho tai abdikoval a ostrov sa stal oficiálne súčasťou japonského cisárstva.

Počas 270-ročnej vojenskej okupácie Okinawy sa tu náhodne vyvinuli určité bojové štýly, z ktorých niektoré začlenili do techník sebaobrany aj použitie predmetov dennej potreby a domáceho náradia. Do značnej miery práve vďaka tejto skutočnosti vzniklo kobudo. V dobách japonskej okupácie však niektorí pečinovia cestovali do sídla klanu Satsuma. **A preukázateľne tam boli mnohí z týchto spoľahlivých prívržencov vycvičení aj v jingeren-ryu ken-jutsu (bojová technika samurajov klanu Satsuma), a tí po svojom návratu domov ovplyvňovali „pôvodné“ okinawské štýly.**

Na Okinawe je táto teória len vzácné prijímaná a tunajšia tradícia kobudo ešte všeobecne odmieta názor, že by sa rokushakubo-jutsu (umenie používania šesťstopových palíc) vynorilo na Okinawe až po návrate čikudun počina „Toudi“ Sakugawy Kangy a čikudun pečina Tsukena Koury (1776-1882) zo Satsumy, kde absolvovali výcvik. Na potvrdenie tejto dôležitej, aj keď dodnes málo známej historickej hypotézy, existujú dva ďalšie nezávislé pramene.

Medzi početnými pečinami, ktorí v devätnástom storočí podnikli cestu z kráľovstva Ryukyu do Satsumy, bol aj čikidun pečin Matsumura Sokon (1809-1901), známy aj ako „Bushí“ Matsumura a zaslúžene označovaný ako „Okinawský Mijamoto Musashi“. **Sokon Matsumura môže byť v mnohých ohľadoch považovaný za „praotca“ hnutia karate, ktoré sa objavilo v meste Shuri a jeho okolí.** Matsumura si najprv pod dohľadom „Toudi“ Sakugawy osvojil pôvodnú okinawskú formu boja a neskôr, keď slúžil ako osobný strážca troch po sebe nasledujúcich vládcov kráľovstva Ryukyu, študoval aj vo Fu-t'ien (Fujian) a v Satsume. Kung-fu študoval pod vedením majstra Iwaha.

Matsumura dostal svoj menkjo (certifikát učiteľa) jingen-ryu ken-jutsu od Ijuina Yashichiro. **Zaslúžil sa o vznik syntézy, skombinovaním unikátnych vyučovacích princípov jingen-ryu s čínskymi a pôvodnými okinawskými formami boja, ktoré tiež študoval.** Týmto Matsumura položil základný kameň tradície výcviku štýlu sebaobrany na hrade Shuri, i v jeho okolí, ktorý sa v roku 1927

stal oficiálne známi ako **Shuri-te** (ruka Shuri). V meste Naha sa rozvíjalo **Naha-te**, z ktorého sa neskôr vyvinul štýl goju-ryu a v meste Tomari sa vyvíjalo **Tomari-te**.

Po odchode na odpočinok začal Matsumura ako prvý vyučovať princípy sebaobrany v dedine Sakijama neďaleko Shuri. Jeho hlavnými žiakmi boli Azato Anko, Itosu Anko, Ishimine, pečin Kiyuna, pečin Sakihara, Matsumura Nabe, pečin Tadawa, Kuwae Ryosei, Yabu Kentsu, Funakoshi Gichin, Hanashiro Chomo a Kyan Chotoku.

V ôsmom zväzku japonskej encyklopédie Nihon budo takei je pasáž, ktorá poskytuje zaujímave vysvetlenie pôvod bojových foriem kráľovstva Ryukyu. Táto pasáž uvádza, že knieža Shimizu vraj prikázal veľmajstrovi druhej generácie Jingen-ryu, menom Togo Bizne no Kami Shigekata (1602 -1659), aby vyučoval taktiky sebaobrany roľníkov a sedliakov klanu Satsuma. Bolo to preto, aby v prípade útoku mohli títo roľníci pôsobiť ako skrytá obranná línia svojej domoviny. Tento štýl, určený pre neškolených bojovníkov, bol maskovaný ako forma ľudových tancov zvaných Jingen-ryu Bo Odori a zahrňoval techniky s jo (palica dlhá asi 1,3 metra) proti meču, rokushakubo proti oštepú, a rozličné disciplíny používajúce lodné veslo (eiku), srp (kama), bambusovú flautu (shakuhachi) a ostatné náradie.

Tento fenomén jasne ukazuje, ako boli princípy boja dômyselne skĺbené s nástrojmi dennej potreby a ako sa tieto techniky vyvinuli až na úroveň folklóru. Inak tomu nie je ani v prípade okinawského dedičstva bojových umení pred takmer storočím. Veľmajster (**Togo Shigemasu**) jedenástej generácie Jingen-ryu **povedal** ohľadne potenciálneho spojenia: **„Nepochybujem o spojení Jingen-ryu a pôvodných okinawských foriem boja. Avšak otázkou ostáva, ktorá tradícia ovplyvňovala ktorú.“**

Obdobie Satsuma bolo obdobím veľkého rozvoja a šírenia okinawského karate-do a kobudo. Avšak základný charakter a forma týchto bojových tradícií prešla radikálnejšou premenou, keď sa Okinawa stala súčasťou Japonska a jeho pyšného bojového dedičstva.

História karate-do v období Meidži (Meiji)

Po zvrhnutí tokugawského šogunátu v roku 1868 napomohlo zreštaurovanie Meidži preniesť Japonsko od feudalizmu k „demokracii“. Z toho dôvodu triedny systém a samurajský zvyk nosenia mečov, chonmage (účes s drdolom, ktorý dodnes nosia zápasníci sumo) i samurajská pravidelná ročná renta vymizli spolu s inými spoločenskými javmi, ktoré symbolizovali feudálne autoritatívne sily, resp. prežívali len na úrovni historických kuriozít. Avšak neschopnosť vyvrátiť silný ideál mužnosti, ktorý sa v Japonsku tak rozvinul, a strach zo straty homogénnej identity pod zahraničným vplyvom, zapríčinili, že mnohé zo základných prvkov japonskej spoločnosti zostávali naďalej odrazom ideológie postavenej na feudálnom základe. Nastal veľký rozmach mnohých nových spoločenských a kultúrnych akcií. V snahe

zachrániť staré tradície, sa stali bugei (bojové umenia) nástrojom podieľajúcim sa na formovaní modernej japonskej histórií.

Moderné japonské budo (bojové umenia) bolo niečím viac, ako len kultúrnou kratochvíľou. Bolo založené na starovekých nemenných zvykoch, ideológiách a na hlbokom duchovnom presvedčení. V nových spoločensko-kultúrnych podmienkach budo slúžilo viacerými spôsobmi, nielen ako ďalší prostriedok vládnucej elity k upevneniu štátneho zriadenia (kokutai), presadzovaniu morálnych predpisov (shushin) a záchrany japonskosti (Nihonjinron). Moderné budo vychádzalo z princípov športu a rekreácie, ale chovalo hlbokú úctu k cnostiam, hodnotám a princípom uctievaným vo feudálnom bushido (cesta bojovníka), ktoré hlásalo pripravenosť k boji na život a na smrť, a dokonca ochotu zabiť aj seba samého v prípade potreby. Kendo aj judo dávali dôraz na shugyo (ideál jednoduchosti a prostoty) a v tomto období nárastu militarizmu získali najširšiu popularitu.

Vďaka podpore Monbusho (ministerstvo školstva) moderné budo v japonskom predvojnovom školskom systéme prekvitalo. Ruka v ruke s agresívnou militaristickou kampaňou bolo moderné budo vykresľované ako cesta, cez ktorú „môže obyčajný muž nabráť neobyčajnú statočnosť a odvahu“. A tak judo, kendo a ďalšie štýly moderného japonského budo v poedskom období a pred Druhou svetovou vojnou skvele poslúžili k produkcii trénovaných, silných a odolných tel s neohrozeným bojovým duchom pre nenásytnú mašinériu Japonska.

Ryukyu kempo karate-jutsu

Potom, čo sa Okinawa stala japonskou prefektúrou, zahájila armáda i tu rozsiahlu kampaň verbovania miestnych obyvateľov. V roku 1891 sa dostalo počas zdravotných testov pred nástupom vojenskej služby ocenenie za vynikajúcu fyzickú kondíciu dosiahnutú vďaka tréningu Ryukyu kempo toudi (karate) jutsu dvom mladým expertom – Hanashiro Chomoovi (1869-1945) a Jabu Kentsuovi (1866-1937).

A tak, pre prípad, že by mohlo aj toto málo známe plebejské okinawské bojové umenie ďalej posilniť japonský vojenský potenciál- ako to dokázalo judo a kendo- iniciovalo ministerstvo hlbšie štúdium eventuálnej hodnoty Ryukyu kempo karate-jutsu. Nakoniec však armáda od tejto myšlienky upustila kvôli nedostatku organizácie, nepraktickým tréningovým metódam a dlhému času potrebnému k osvojeniu si toho umenia. Neexistujú ani jasné svedectva podporujúce alebo popierajúce tvrdenie, že by sa karate-jutsu používalo k príprave brancov na vojenskú službu. **Nakoniec bolo toto umenie zavedené počiatkom dvadsiateho storočia do okinawského školského systému.** Zákonodarcov však viedlo presvedčenie, že zdravé telo a morálny charakter je pre japonskú spoločnosť jednoznačným prínosom.

Niekedy začiatkom dvadsiateho storočia malá skupina nadšených okinawských karatistov, vedená Itosu Ankoem, zahájila kampaň, ktorej cieľom bolo zavedenie karate, ako formy fyzického cvičenia, do školského systému ostrova. Itosuová snaha za modernizáciu karate-jutsu viedla k radikálnemu pretvoreniu jeho tréningu.

Z karate-jutsu boli odstránené všetky techniky, ktoré boli považované za nebezpečné, a dôraz sa presunul zo sebaobrany na rozvoj fyzického zdravia prostredníctvom skupinového tréningu kata, ale zabúdalo sa na jeho aplikácie (bunkai). Tým, že sa nevyučovali skryté sebaobránné pohyby (ktoré by mohli zapríčiniť zranenia, zmrzačenia, alebo dokonca smrť kvôli traumatizovaniu vitálnych bodov), ako keby vznikla úplne nová tradícia.

Toto obdobie radikálnych zmien predstavuje koniec tajného umenia sebaobrany, ktoré obsahovalo duchovné aspekty a zrod unikátneho rekreačného fenoménu. Takto pretvorené dielo bolo predstavené na japonskom území, kde sa nakoniec rozvinulo úplne iným smerom.

Pojaponštenie karate

Expert na ju-jutsu a význačný učiteľ kendo Konishi Yasuhiro (1893-1983) študoval Ryukyu kempo karate-jutsu ešte pred jeho uvedením na japonské územie. Neskôr študoval priamo pod vedením Gichina Funakoshiho (zakladateľ štýlu Shotokan), Motobu Chokiho, Kenwa Mabuniho (zakladateľ štýlu Shito-ryu) a Gojuna Miyagiho (zakladateľ štýlu Goju-ryu). Konishi porovnával karate-jutsu s kendo a judo, popisoval ho ako „neúplnú disciplínu“. Spolu s Ohcukom Hironorim (zakladateľ štýlu Wado-ryu) je práve Kinoshi významnou mierou zodpovedný za zahájenie modernizácie hnutia, ktoré učinilo prevrat v Ryukyu kempo karate-jutsu na japonských ostrovoch.

Konishi celkom otvorene priznal, že moderné karate bolo sformované presne podľa vzoru kendo a judo. Starobylá bojová etika samurajského bojovníka bola základom rozličných škôl ken-jutsu (šerm), a ju-jutsu (pákový systém), ktoré poskytli infraštruktúru, na ktorej sa rozvinul fenomén moderného budo. Kendo bolo postavené na základných konceptoch najvýznamnejších škôl ken-jutsu, ústredné princípy ju-jutsu poslúžili ako základ pre judo. Karate nebolo schopné vzdorovať všemocným kultúrnym vplyvom Japonska. Na rozdiel od kendo a judo hnutie karate-jutsu nepoužívalo žiadne formálne tréningové uniformy a nemalo súťažnú formu. Jeho výukový plán sa líšil od učiteľa k učiteľovi a neexistoval tu štandard pre presné ohodnotenie rozličných výkonnostných tried. Ak ho porovnáme s kendo a judo, Ryukyu kempo karate-jutsu zostalo podľa japonských merítok akosi plebejskou disciplínou, nekultivovanou a bez primeranej organizácie alebo „jednoty“. Skrátka, nebolo japonské. A tak bolo Ryukyu kempo karate-jutsu počas ranného a pohnutého obdobia prechodu – kedy bolo v 20. a 30. Rokoch predstavené na japonských ostrovoch – predmetom kritiky rivalov a xenofóbnej opozície.

Obdobie prechodu nebolo ani okamžité, ani bez odporu. Bola to fáza obhajovania, obdobie nepriateľské a nejednotné, narušujúce reorganizáciu. Bolo to obdobie, kedy boli metodicky vykoreňované všetky cudzie zvyklosti (Okinawci boli otvorene diskriminovaní, protičínske nálady presahovali všetky medze) a v spoločnosti boli presadzované koncepty jednotného národa a kultúry.

Dai Nippon Butokukai

Ultradicionalistickí stúpenci bugei a spoločnosti budo zastrešovanej organizáciou Butokukai (japonská celoštátna inštitúcia pre šírenie bojových tradícií/umení) reprezentujúca stáročia skvelého kultúrneho dedičstva so záujmom sledovala otvorené prejavy nepriateľstva medzi súperiacimi predstaviteľmi karate. Vďaka tomuto, spolu s neexistenciou jednotného učebného plánu, nedostatkom zdvorilosti na tréningoch a absenciou formálnych odevov pre cvičenie, došla Butokukai k záveru, že vzniknutá situácia škodí rozvoju a smerovaniu karate-jutsu na japonskej pevnine a preto sa rozhodla vložiť sa do riešenia problému.

Hlavná pozornosť nebola sústredená len na zaistenie dokonalej kvalifikácie učiteľov karate, ale i na to, aby učitelia tiež chápali to, čo vyučujú. Aby bolo karate-jutsu akceptované na japonskej pevnine, vyžadovala Butokukai vytvorenie a zavedenie jednotného výukového plánu, prijatie štandardných cvičebných uniforiem a ucelenej normy pre presné ohodnotenie rôznych stupňov zdatnosti, čiže zavedenie systému Dan/Kyu, ktoré vytvoril Jigoro Kano (zakladateľ juda) a vytvorenie bezpečnej štruktúry pre súťaže, pri ktorých by si účastníci mohli vyskúšať svoju zručnosť a odvahu. A samozrejme, v neposlednom rade bolo cieľom Butokukai vyvinúť univerzálny súbor noriem, ako to bolo v judo a v kendo.

Kara v karate-do

Japonsko tej doby ovládali mocné sily nacionalizmu, spojeného s protičínskymi náladami. Pod vplyvom týchto okolností bolo hnutie karate-jutsu nútené hľadať vhodnejší znak (ideogram), ktorý by viacej reprezentoval jeho disciplínu a zároveň nesymbolizoval Čínu. A tak v rámci reorganizácie hnutie Ryukyu kempo karate-jutsu opustilo príponu „-jutsu“ a nahradilo ju moderným termínom „do“ (cesta), ako v judo a kendo.

Pôvodne znaky pre karate znamenali totiž „Čínsku ruku“. Začiatočný znak, ktorý sa mohol vyslovovať ako „tou“ alebo „kara“, odkazoval pôvodne na čínsku dynastiu Tchang (618- 907) a neskôr symbolizoval Čínu ako takú. Druhý znak znamenal „ruku“ a mohol sa vyslovovať ako „te“ ale i ako „ti“ („di“). Majster Kinjo Hiroshi potvrdil, že pred Druhou svetovou vojnou okinawskí majstri karate všeobecne označovali karate ako „tode“ („toudi“).

Kinjov učiteľ, Hanashiro Chomo, bol priamym žiakom „Bushi „ Matsumury, a vo svojej knihe Karate Kumite z roku 1905 ako prvý použil znak „prázdny“ namiesto znaku „Čína“. Tento nový znak charakterizuje sebaobránné umenie, ktoré k odrazeniu útoku protivníka používa len „prázdne“ ruky človeka. Nový znak pre kara znamenal „prázdny“, ale môže byť vyslovovaný aj ako ku (prázdnota), alebo ako sora (nebesá). Znak kara nereprezentuje len fyzicky, ale zahrňuje i metafyzicky, hlbšiu sféru duchovného oslobodenia a vnútorného sveta (vnútornej prázdnoty) v súlade so starodávnou doktrínou mahájanového budhizmu. V procese vnútorného sebaobjavovania kara predstavuje transcenciu (nadmyselnosť, nadskutočnosť;

čo leží za rozumovou a zmyselnou skúsenosťou) pozemských túžob, preludov a lipnutia.

Prípona „-do“, ktorá sa objavuje aj v kendo, judo a celkovo v budo, znamená „cestu“, „púť“ alebo „dráhu“. Rovnaký znak sa v mandarínskej čínštine vyslovuje ako „tao“ („dao“) a najčastejšie sa používa v taoistickej filozofii, ktorej zakladateľom bol mudrc Lao-c’ (cca 5. storočie pr.n.l.), údajný autor spisu Tao-te-ťing. Vo filozofickom kontexte, ktorý sebaobranné štýly zaviedli, sa „do“ stalo životnou „cestou“, „púťou“, ktorú človek podstupuje pri nasledovaní svojho cieľa – dokonalosti v karate. Znak „jutsu“ v karate-jutsu znamenal „umenie“ alebo „techniku“.

A tak tento nový znak označuje, že okinawský plebejský štýl karate-jutsu, transcendoval, prekonal fyzické hranice boja s prijatím japonských prvkov, sa stáva súčasťou moderného budo. Rovnako ako iné japonské kultúrne disciplíny, aj karate-do sa stalo ďalším nástrojom šírenia japonského princípu „wa“ (harmónie). Nástupcom termínov tode-jutsu a karate-jutsu sa stal inovačný termín karate-do („cesta karate“ – „cesta prázdnej ruky“).

Zatiaľ čo, na Okinawe nebol nový termín „karate-do“, používajúci dva nové znaky (kara a do), oficiálne uznaný až do roku 1936, Dai Nippon Butokukai ho schválila už v roku 1933, čo signalizovalo uznanie karate-do za súčasť moderného japonského budo.

Dnes väčšina historikov usudzuje, že Ryukyu kempo karate-jutsu v rannej podobe, v akej sa predstavilo na japonskej pevnine, bolo najefektívnejšou, aj keď neorganizovanou, „plebejskou“ sebaobrannou metódou tých časov. Butokukai však usúdila, že toto umenie, podobne ako judo a kendo, si vyžaduje zdokonalenie a zjednotenie pod jeho patronátom. Vývoj karate-do bol bohužiaľ poznačený všeobecným nešťastím Druhej svetovej vojny do takej miery, že snaha o jeho začlenenie do všeobecného súboru noriem stroskotala.

Potom, čo bolo Butokukai a podobné organizácie, považované za korene militarizmu, po bezpodmienečnej japonskej kapitulácii a okupácii krajiny spojeneckými vojskami v roku 1945 zrušené, mnohí predpokladali, že od rozvoja karate-do ako jednotnej disciplíny bude upustené. Avšak aj karate-do, rovnako ako judo a kendo, zažívalo obrovskú popularitu, ktorú získalo vďaka svojej športovej forme zrodenej v rámci školského systému.

Avšak, napriek popularite karate-do, rozdielnosť názorov a osobné nepriateľstvá medzi učiteľmi a žiakmi a neľútostné súperenie medzi školami jasne naznačovali, že karate-do je predurčené pokračovať vo svojej oddelenej individualite. Aj keď sa objavilo množstvo vysvetlení – z ktorých mnohé majú spoločné znaky- v skutočnosti neboli štýly karate-do nikdy skutočne zjednotené, nikdy nevytvorili jednotnú tradíciu. Tento jav pretrváva – v dobrom aj v zlom slova zmyslu – dodnes.

HISTÓRIA KARATE NA SLOVENSKU

1968

- konanie spoločného československo-rakúskeho sústreďenia džudistov na Morave, rakúsky džudisti predviedli ukážky karate.

1969

- vznik záujmového krúžku karate pri vysokoškolskom klube ČSM. Viedol ho Hrabina. Trénerom bol aj rakúsky džudista a karatista Ellinger. Krúžok mal 35 členov. Členovia Hrabina, Šebej, Kopinič, Cisár, Divinec, Ondris a ďalší.

1970

- prvý krúžok karate sa rozdelil na niekoľko ďalších. Najväčší pri CV SZM na vysokej škole ekonomickej viedol Šebej. Krúžok mal asi 120 členov. Členovia Klementis, Penthor, Kováč, Grman, Aibek, Kindl a ďalší. V Lučenci vznikol krúžok karate pod vedením Strhárskeho.

1971

- Návšteva Takeji Ogawu (v tom čase 3. Dan v godžu rju) v Bratislave na odporúčanie Ellingera.

1972

- predsedníctvo Slovenského zväzu džuda na svojom zasadnutí ustanovilo komisiu karate. Jej predsedom sa stal Kopinič, ktorý vymenoval komisiu. Komisia v krátkom čase začala zakladať nové oddily, vydala skúšobný poriadok, vymenovala skúšobných komisárov, vydala pravidlá športového zápasu. Na ustanovujúcej schôdzi 2.3.1972 komisia karate usporiadala prvé majstrovstvá Slovenska juniorov a seniorov v kata. V priebehu roku 1972 v Bratislave vznikli oddiely Slávia SVŠT (Cisár, Šimkovič), Slávia Medik (Kopinič, Ondris), Slávia Prírodovedec (Šebej), Slovan Starý háj (Hrabina, Divinec).

1973

- v auguste 1973 v Bratislave sa uskutočnilo stretnutie predstaviteľov českej a slovenskej komisie karate, kde bolo prijaté "Uznesenie o koordinácii ďalšieho rozvoja karate v Československu". V októbri vznikol z Československého zväzu džuda Československý zväz džuda a karate ÚV ČSZTV a odporučil sa vstup do EKU (European Karate Union). V Lučenci vznikol prvý mimobratislavský oddiel karate TJ Slávia VŠLD Zvolen.

1974

- podanie prihlášky do WUKO (World Union of Karate Organizations). Konali sa prvé majstrovstvá Slovenska v športovom zápase družstiev a začal sa prvý ročník Slovenskej národnej ligy karate.

1975

- prvé majstrovstvá Československa v kumite.

1976

- spory medzi Klubom karate ČSR a Klubom karate SSR. Majstrovstvá ČSSR boli na niekoľko rokov zrušené.

1979

- Prvý štart Československa na ME so zvláštnym povolením EKV.

1983

- na ÚV ČSZTV bol naplánovaný vznik Zväzu karate ÚV ČSZTV a Zväzu SÚV ČSZTV. Rozpory medzi funkcionármi KK SSR vytvoreniu zväzu karate zabránili. Útlm činnosti krajských zväzov karate.

1984

- založenie Komisie karate ÚV ČSZTV (predseda Švec). Obnovenie majstrovstiev ČSSR.

1986

- Švec sa vzdal funkcie. Predsedom sa stal Mikuš

1987

- predsedom Komisie karate ÚV ČSZTV sa stal Čulen. Začala sa kompletizovať úplná štruktúra zväzových orgánov. Bolo vytvorených 20 zväzov a 3 komisie na okresnej úrovni.

1988

- vznik Zväzu karate SÚV ČSZTV (predseda Čulen) a Zväzu karate ÚV ČSZTV. Prijatie Česko-slovenska za provizórneho člena EKV.

1990

- V apríli 1990 sa Zväz karate SÚV ČSZTV stal právnym subjektom a zmenil svoj názov na Slovenský zväz karate a iných bojových umení (SZKaIBU). Niekoľko rokov trvajúce rozpory medzi funkcionármi viedli k vzniku ďalšej samostatnej organizácie Slovenskej federácie karate (SFK).

1992

- zástupcovia SZKaIBU sa zúčastnili na kongrese WUKO v

Granade. Tu predložili akreditáciu Ministerstva školstva a vedy SR. Vznik Slovak Gojuryu Karate Do Gojukai Assotiation (zástupca JFK Gojukai na Slovensku poverený šíriť čistotu štýlu godžu-rju).

1993

- SZKaIBU bol prijatý za provizórneho člena EKU a WUKO. 13. decembra sa SZKaIBU stal právoplatným členom EKU a WUKO. SFK sa stala členom World Karate Association (WKA).

1994

- SFK bola prijatá do Europe Goju Ryu Karate Federation (EGKF).

1995

- 9. - 12. februára SZKaIBU usporiadal v Bratislave na Pasienkoch Majstrovstvá Európy juniorov a kadetov. Predseda SZKaIBU Čulen sa stal členom direktoriátu EKU. Konferencia SZKaIBU schválila novonavrhnuté stanovky a navrhovanú zmenu názvu Slovenský zväz karate (SZK).

1996

- SFK sa stala členom International Traditional Karate Federation (ITKF).

1998

- vznik Slovenského Zväzu Kyokushin Karate. SFK zorganizovala ME WKC.

2002

- v máji Čulen zakladá Slovenskú federáciu klubov karate (SFKK), pričom bol zvolený za jej predsedu. 8. októbra sa Čulen vzdal predsedníctva SZK. Novým predsedom sa stal Liška. 9. októbra bol SZK suspendovaný WKF za "double affiliation" (dvojité členstvo). Zostáva však členom. 18. októbra SFKK získala predbežné členstvo vo WKF.

2003

- 13. februára SZK podáva žalobu do Lausanne (Court of Arbitration for Sport) na WKF, kde sa odvoláva na "double standarts" (dvojité merítko) WKF a žiada o zrušenie suspendácie. 31. júla súd pre arbitáž v športe v Lausanne prijal odvolanie SZK a vyhlásil pozastavenie členstva SZK vo WKF za neplatné a bez účinku.

2007

- SZK v Bratislave usporiadal Majstrovstvá Európy seniorov